

Силабус освітнього компонента
Програма навчальної дисципліни

Системи технологій

Шифр та назва спеціальності

G11 Машинобудування

Спеціалізація

G11.03 Технологічні машини та обладнання

Освітня програма

Машини і обладнання для технологічних процесів

Рівень освіти

Перший (бакалаврський)

Семестр

2

Інститут

ННІ Механічної інженерії і транспорту

Кафедра

Хімічна техніка та промислова екологія (154)

Тип дисципліни

Обов'язкова, спеціальна (фахова)

Форма навчання

Денна

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Шкоп Андрій Олександрович

Andrii.Shkop@mit.khpi.edu.ua

к.т.н., старший викладач

Досвід практичної роботи – 30 років. Автор та співавтор понад 50 наукових та навчально-методичних праць, серед яких 18 публікацій у наукових виданнях, що включені до наукометричної бази Scopus, 1 підручник, 4 навчально-методичних посібника. Співавтор 16 патентів.

Провідний лектор з дисциплін: Системи технологій; Інженерні системи водопостачання та водовідведення населених пунктів та підприємств; Обладнання захисту біосфери.

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Дисципліна «Системи технологій» спрямована на формування у здобувачів системного уявлення про сучасні технологічні процеси та технологічні системи промислового виробництва. У дисципліні розглядаються основи технології виготовлення матеріалів і виробів, методи одержання заготовок, механічної, термічної та фізико-хімічної обробки, а також принципи вибору й обґрунтування технологічних рішень з урахуванням технічних, економічних та екологічних чинників. Дисципліна забезпечує базову технологічну підготовку здобувачів для подальшої професійної діяльності.

Мета та цілі дисципліни

Метою дисципліни є формування у здобувачів системного уявлення про сучасні технологічні процеси та технологічні системи в промисловості, набуття знань про принципи функціонування, проектування й вибору технологій виробництва матеріалів і виробів, а також розвиток умінь аналізувати, оптимізувати та обґрунтовувати технологічні рішення з урахуванням технічних, економічних та екологічних чинників.

Цілі дисципліни: сформувати системне уявлення про технологічні процеси та технологічні системи; ознайомити з основними промисловими технологіями виробництва матеріалів і виробів; навчити обґрунтовувати вибір матеріалів і технологій виготовлення; сформувати навички аналізу та проектування технологічних процесів; розвинути здатність приймати інженерні рішення з урахуванням технічних, економічних та екологічних чинників.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Індивідуальне завдання - розрахункове завдання. Підсумковий контроль - залік.

Компетентності

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення.

ФК4. Здатність втілювати інженерні розробки у галузевому машинобудуванні з урахуванням технічних, організаційних, правових, економічних та екологічних аспектів за усім життєвим циклом машини: від проектування, конструювання, експлуатації, підтримання працездатності, діагностики та утилізації.

ФК6. Здатність оцінювати техніко-економічну ефективність типових систем та їхніх складників на основі застосування аналітичних методів, аналізу аналогів та використання доступних даних.

Результати навчання

РН5. Аналізувати інженерні об'єкти, процеси та методи.

РН13. Розуміти структури і служб підприємств галузевого машинобудування.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год. (3 кредитів ECTS): лекції – 16 год., практичні роботи – 16 год., самостійна робота – 58 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з дисциплін «Вступ до спеціальності», «Нарисна геометрія та інженерна графіка», «Основи інформатики та програмування».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На практичних заняттях використовуються репродуктивні та проблемно-пошукові методи навчання та акцентується увага на вирішенні нагальних проблем імплементації концепції сталого розвитку у повсякденну виробничу практику підприємствами та життя людей.

Програма навчальної дисципліни

Навчальні заняття

Лекції

Теми лекцій

Кількість
годин

Тема 1. Технологічні процеси та технологічні системи. Поняття технологічного процесу та технологічної системи. Класифікація технологічних процесів. Основні елементи технологічної системи. Технологічна документація. Показники ефективності технологічних процесів. Автоматизація та цифровізація виробництва.	2
Тема 2. Технологія виробництва чавуну. Сировина для виробництва чавуну. Доменна піч: будова та принцип дії. Хімічні процеси у доменній печі. Види чавуну та їх призначення. Побічні продукти доменного виробництва. Екологічні аспекти доменного процесу.	1
Тема 3. Технологія виробництва сталі. Відмінності між чавуном і сталлю. Конвертерне виробництво сталі. Мартенівський процес (історичний аспект). Електросталеплавильні печі. Розливання сталі (безперервне лиття). Контроль якості сталі.	1
Тема 4. Технологія виробництва кольорових металів. Класифікація кольорових металів. Руди та їх збагачення. Пірометалургійні процеси. Гідрометалургія. Електрометалургія. Переробка вторинної сировини.	1
Тема 5. Технології термічної обробки металів і сплавів. Фізичні основи термічної обробки. Види термічної обробки (відпал, гартування, відпуск). Термообробка сталей. Термічна обробка кольорових сплавів. Дефекти термічної обробки. Обладнання для термообробки.	1
Тема 6. Технології одержання заготовок пластичним деформуванням. Сутність пластичної деформації. Гаряча та холодна обробка тиском. Прокатка. Кування. Штампування. Пресування та волочіння.	1
Тема 7. Виробництво заготовок методом лиття та обробка їх у деталі. Основи процесу лиття. Ливарні форми та матеріали. Лиття в піщані форми. Спеціальні способи лиття. Ливарні дефекти. Механічна обробка литих заготовок.	1
Тема 8. Технологічні процеси одержання нероз'ємних з'єднань. Класифікація нероз'ємних з'єднань. Зварювання: види та принципи. Паяння та наплавлення. Клеєві з'єднання. Контроль якості з'єднань. Дефекти та їх усунення	2
Тема 9. Технології механічної обробки заготовок деталей машин. Основи різання матеріалів. Токарна обробка. Фрезерування. Свердління та розточування. Шліфування. Верстати з ЧПК.	3
Тема 10. Фізико-хімічні методи обробки деталей. Сутність фізико-хімічних методів. Електроерозійна обробка. Електрохімічна обробка. Лазерна обробка. Плазмова обробка. Переваги та обмеження методів.	1
Тема 11. Технологічні процеси виробництва будівельних матеріалів. Класифікація будівельних матеріалів. Виробництво цементу. Виробництво бетону та ЗБВ. Керамічні матеріали. Скло та скловироби. Сучасні композитні матеріали.	1
Тема 12. Технологічні процеси деревообробної промисловості. Властивості деревини як матеріалу. Первинна обробка деревини. Сушіння деревини. Механічна обробка деревини. Виробництво плитних матеріалів. Захист та оздоблення деревини.	1
Загальна кількість годин	16

Практичні заняття

Теми практичних занять	Кількість годин	Вагові коефіцієнти b
Тема 1. Аналіз та побудова технологічного процесу. Аналіз виробу (деталі) з точки зору технологічності. Визначення послідовності технологічних операцій. Вибір обладнання та інструменту. Складання спрощеної технологічної схеми процесу.	4	0,2
Тема 2. Вибір матеріалу та технології його виробництва. Порівняльний аналіз чавуну, сталі та кольорових металів. Обґрунтування вибору матеріалу для заданої деталі. Визначення оптимальної технології виробництва металу.	3	0,2
Тема 3. Призначення термічної обробки деталей. Аналіз вимог до механічних властивостей деталей. Вибір виду термічної обробки. Побудова режиму термообробки (температура, час, охолодження). Аналіз можливих дефектів.	3	0,2
Тема 4. Вибір способу отримання заготовки. Порівняння лиття та пластичного деформування. Вибір способу виготовлення заготовки для заданої деталі. Оцінка точності, припусків та шорсткості. Економічне порівняння варіантів.	3	0,2
Тема 5. Проектування процесу механічної обробки та з'єднання деталей. Вибір способів механічної обробки. Визначення базування та послідовності операцій. Вибір способу нероз'ємного з'єднання. Аналіз сучасних фізико-хімічних методів обробки.	3	0,2
Загальна кількість годин	16	$\sum_{i=1}^n b_i = 1$

Лабораторні заняття

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Контрольні роботи

Одна підсумкова контрольна робота, яка охоплює теоретичні та практичні питання дисципліни та проходить у формі письмової перевірки знань.

Теми контрольних робіт

Теми контрольних робіт	Вагові коефіцієнти a
Контрольна робота	1
Загальна кількість годин	$\sum_{i=1}^n a_i = 1$

Самостійна робота

Курс передбачає самостійне опрацювання теоретичного матеріалу та виконання індивідуального завдання у вигляді розрахункового завдання.

Опрацювання теоретичного матеріалу

Теми для самостійного вивчення	Кількість годин
Тема 1. Технологічні процеси як основа сучасного виробництва. Поняття та структура технологічного процесу. Приклади технологічних систем у машинобудуванні. Роль автоматизації та цифрових технологій.	2
Тема 2. Сировинна база та підготовка матеріалів для виробництва чавуну. Залізні руди та їх класифікація. Агломерація та окатування. Вплив якості сировини на процес доменної плавки.	3
Тема 3. Порівняльний аналіз сучасних способів виробництва сталі. Киснево-конвертерний процес. Електросталеплавильні печі Екологічні та економічні аспекти.	3
Тема 4. Технології одержання та застосування кольорових металів. Алюміній, мідь, титан, магній. Особливості виробництва. Сфери застосування у промисловості.	3
Тема 5. Термічна обробка як інструмент керування властивостями матеріалів. Вплив термічної обробки на структуру металів. Вибір режимів термообробки. Типові дефекти та їх попередження.	3
Тема 6. Сучасні методи пластичного деформування металів. Прокатка, кування, штампування. Порівняння гарячої та холодної обробки тиском. Переваги та обмеження методів.	2
Тема 7. Ливарні технології та якість литих заготовок. Види ливарних дефектів. Причини виникнення та способи усунення. Контроль якості литва.	3
Тема 8. Технології нероз'ємних з'єднань у машинобудуванні. Зварювання, паяння, клеєння. Сфери застосування. Критерії вибору методу з'єднання.	3
Тема 9. Механічна обробка деталей: традиційні та високоточні методи. Різання, шліфування, суперфініш. Електроерозійна та лазерна обробка. Вплив методу на точність та якість поверхні.	3
Тема 10. Технологічні процеси у виробництві будівельних та деревних матеріалів. Основні стадії виробництва. Сучасні матеріали та технології. Екологічні аспекти галузі.	3
Загальна кількість годин	28

Тематика індивідуальних завдань

Орієнтовний обсяг роботи – 10–12 сторінок друкованого тексту (формат А4, шрифт Times New Roman 14, міжрядковий інтервал 1,5). Робота має бути оформлений відповідно до вимог, наведених у літературному джерелі [7]. Завдання виконується протягом навчальних тижнів і подається на перевірку до заліку.

Теми індивідуального завдання

Тема 1. Розрахунок та обґрунтування технологічного процесу виготовлення деталі машинобудування (за варіантами)

Загальна кількість годин **30**

Неформальна освіта

Публікація (тези доповідей у конференції, стаття у фаховому виданні, монографія тощо), тематика якої відповідає практичній роботі (роботам) може бути зарахована замість таких видів робіт з максимальною оцінкою.

Література, навчальні матеріали та інформаційні ресурси

Основна література

1. Яковенко І. Е., Пермяков О. А., Фесенко А. В. Технологічні основи машинобудування : навч. посібник – Харків : НТУ “ХПІ”, 2022. – 421 с.
<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/63054>
2. Климов О. В., Лисиця О. В., Кононенко Ю. І. Металознавство для зварників : навч. посібник – Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2023. – 227 с.
<http://eir.zntu.edu.ua/handle/123456789/11021>
3. Технологія будівельних матеріалів : підручник / За ред. І. К. Тараненка.– К. : Наукова думка, 2020. – 584 с.
<https://elar.nubip.edu.ua/handle/123456789/19471>
5. Юрчишин І. І. та ін. Технологія машинобудування : посібник-довідник – Київ, 2019. — 380 с.
<https://xn--e1ajqk.kiev.ua/wp-content/uploads/2019/12/YUrchishi-I.-I.-ta-in.-Tehnologiya-mashinobuduvannya.pdf>
4. Технології одержання металів та сплавів для ливарного виробництва: Навч. посібник / А.М. Верховлюк, А.В. Нарівський, В.Г. Могилатенко / За ред. академіка НАН України В.Л. Найдека. – К.: Видавничий дім “Вінченко”, 2016. – 224 с.
https://foundry.kpi.ua/wp-content/uploads/2020/03/tehnologiyi-oderzhannya-metaliv.pdf?utm_source=chatgpt.com
5. Основи металургії: виробництво чавуну : підручник / О. М. Смірнов, А. Ю. Семенко, Ю. П. Скоробагатько, М. С. Горюк. – Одеса : Олді+, 2023. – 192 с.
<https://dspace.mipolytech.education/items/e21ee414-01a2-4fa3-aae8-2b2bad4313df>
6. Ісаєнко В.М. Інженерна екологія : підручник / В.М. Ісаєнко, К.О. Бабікова, Ю.М. Саталкін, М.С. Романов ; за заг. ред. д-ра біол. наук, проф. В.М. Ісаєнка. – Київ : НАУ, 2019. – 452 с.
<https://core.ac.uk/download/pdf/344934761.pdf>
7. Система стандартів з організації навчального процесу .Текстові документи у сфері навчального процесу. Загальні вимоги до виконання. СТЗВО-ХПІ-3.01-2025.
<https://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/metodotdel/wp-content/uploads/sites/28/2025/06/STZVO-HPI-3.01-2025-2.pdf>

Додаткова література

1. Бузило В.І. Матеріалознавство : навч. посіб. / В.І. Бузило, В.П. Сердюк, А.В. Яворський, О.А. Гайдай / М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро: НТУ «ДП», 2021. – 243 с.
<https://ir.nmu.org.ua/entities/publication/9cbea2d3-7e9a-4c9f-9783-d9e16f0e0fd3>
2. Vasylyk V., Danylchenko L., Radyk D. Technological methods of workpieces manufacturing. Metal Casting: Manual / V. Vasylyk, L. Danylchenko, D. Radyk. Edited by L. Dzhydzhora. – Ternopil: Vector, 2021. – 203 p.
<https://web.kpi.kharkov.ua/foreign/wp-content/uploads/sites/194/2025/08/Metal Casting Vasylyk Danylchenko Radyk-1.pdf>
3. Технологічні основи машинобудування : підручник / С.С. Добрянський, Ю.М. Малафєєв. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. – 379 с.
https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/32136/1/2020_Dobrianskyi_Malafiev_TOM.pdf

Система оцінювання

Підсумкова оцінка з освітнього компонента визначається відповідальним лектором за темами, видами занять, тощо у відповідності до силабусу і є інтегральною оцінкою результатів усіх видів навчальної діяльності здобувача вищої освіти. Підсумкова оцінка повинна відображати всі оцінки за складовими навчального процесу з урахуванням їх вагових показників k :

Поточний контроль (практичні, семінарські, лабораторні заняття), k_1	Контрольні роботи (за наявності), k_2	Індивідуальне завдання (за наявності), k_3	Підсумковий контроль (для ОК з іспитом), k_4
0,3	0,3	0,4	

Сума коефіцієнтів повинна складати одиницю: $k_1 + k_2 + k_3 + k_4 = 1$. Підбір вагових коефіцієнтів підсумкової оцінки здійснює розробник курсу.

Розрахунок підсумкової оцінки проводиться за формулою:

$$O = П \cdot k_1 + K \cdot k_2 + I \cdot k_3 + Пк \cdot k_4$$

де: $П$ – середньозважена середня оцінка за поточний контроль,
 I – оцінка за виконання індивідуального завдання,
 K – середньозважена оцінка за контрольні роботи,
 $Пк$ – оцінка за підсумковий контроль.

$$K = \frac{K_1 \cdot a_1 + \dots + K_n \cdot a_n}{\sum_{i=1}^n a_i}$$

де: a_i - ваговий коефіцієнт за кожну контрольну роботу.

$$П = \frac{П_1 \cdot b_1 + П_2 \cdot b_2 + \dots + П_n \cdot b_n}{\sum_{i=1}^n b_i}$$

де: b_i - ваговий коефіцієнт за кожне практичне (семінарське) або лабораторне заняття.

Поточні оцінки за кожну складову ($П, K, I, \dots$) виставляються за 100-бальною шкалою згідно з [положенням «Про критерії та систему оцінювання знань та вмінь і про рейтинг здобувачів вищої освіти» НТУ «ХПІ»](#).

Підсумкова оцінка виставляється відповідно до розрахованої O з округленням до найближчого цілого числа в більшу сторону.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

30.08.2025

Завідувач кафедри

Олексій ШЕСТОПАЛОВ

30.08.2025

Гарант ОП

Ірина ТИНЬЯНОВА